

“FIKRLAR LABORATORIYASI”: TALABALARNI DESTRUKTIV G‘OYALARGA QARSHI TURISHGA O‘RGATISH UCHUN YARATGAN INNOVATSION PSIXOLOGIK MODEL

Axmedov Davron Murodovich

Toshkent shahar Ichki ishlar bosh boshqarmasi

Huquqbuzarliklar profilaktikasi boshqarmasi

*Boshlig‘i o‘rinbosari – voyaga yetmaganlar va yoshlar
profilaktikasini tashkil etish bo‘limi boshlig‘i podpolkovnik*

Annotatsiya: Ushbu maqolada, talabalarni destruktiv g‘oyalarga qarshi turishga o‘rgatish uchun yaratilgan innovatsion psixologik model "Fikrlar laboratoriyasi" ning ta'rif va mohiyati ko‘rib chiqiladi. Modelning asosiy maqsadi talabalar ongida salbiy ta'sirlar, manipulyatsiyalar va psixologik xatolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishdir. Modelda o‘quv jarayonida fikrlarni tanqidiy tarzda tahlil qilish, mantiqiy va ijtimoiy muvozanatni saqlash hamda psixologik barqarorlikni mustahkamlash bo‘yicha metodlar ishlab chiqilgan.

"Fikrlar laboratoriyasi" talabalarga destruktiv g‘oyalarni aniqlash va ularni rad etish, shuningdek, o‘z fikrlarini mustahkamlash va ijtimoiy tarmoqlarda ma'lumotlarni tanqidiy tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Innovatsion psixologik model o‘quvchilarda salbiy g‘oyalar va xatolarni keltirib chiqaruvchi omillarni tushunish, ularni psixologik immunitet bilan yengish uchun zarur bilimlar va ko‘nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: destruktiv g‘oyalar, psixologik immunitet, innovatsion model, fikrlarni tanqidiy tahlil qilish, psixologik barqarorlik, talabalar, ijtimoiy tarmoqlar.

KIRISH

Bugungi kunda talabalar va yoshlar orasida destruktiv g‘oyalar va salbiy ta'sirlarning kuchayishi, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalari orqali tez tarqalishi, ularning psixologik holatiga salbiy ta'sir o‘tkazmoqda. Bu kabi g‘oyalar nafaqat

shaxsiy rivojlanishga, balki ijtimoiy munosabatlarga ham ziyon yetkazishi mumkin. Yoshlar psixologiyasi va ta'lim jarayonida bunday g'oyalarga qarshi turish, salbiy ta'sirlarni bartaraf etish va ijtimoiy muvozanatni saqlash uchun innovatsion psixologik modellarga ehtiyoj ortib bormoqda.

"Fikrlar laboratoriyasi" modeli, aynan shu muammoni hal qilish maqsadida yaratilgan innovatsion yondashuvdir. Ushbu model talabalarni destruktiv g'oyalarga qarshi turishga, o'z fikrlarini tanqidiy tarzda shakllantirishga va salbiy ta'sirlarni oldini olishga o'rgatadi. Model, shuningdek, yoshlarni psixologik immunitet bilan qurollantiradi va ularga mustahkam psixologik barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Maqolada "Fikrlar laboratoriyasi"ning asosiy printsiplari, uning metodikasi va amaliy yondashuvlari haqida so'z yuritiladi. Modelning asosiy vazifalari va uning talabalar orasida ijtimoiy va psixologik muammolarni hal qilishda qanday o'rin tutishi ko'rsatiladi.

ASOSIY QISM

Nazariy fikrlar:

"Fikrlar laboratoriyasi" modeli talabalarning psixologik immunitetini rivojlantirish va destruktiv g'oyalarga qarshi turishga yo'naltirilgan innovatsion psixologik yondashuvdir. Model asosida quyidagi nazariy tamoyillar yotadi:

1. **Fikrlarni tanqidiy tahlil qilish:** Talabalarni har qanday axborot va g'oyalarni tanqidiy tarzda tahlil qilishga o'rgatish, ularning ongini ochish va manipulyatsiyalarni aniqlashda yordam beradi. Fikrlarning haqiqiyligi va maqsadli ekanligini tekshirish uchun zarur ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.
2. **Ijtimoiy va psixologik barqarorlikni saqlash:** Destruktiv g'oyalar va ta'sirlardan himoyalash uchun psixologik barqarorlikni saqlash, o'z fikrlarini shakllantirishda mustahkam poydevor yaratish zarur. Bu talabalarga qarorlar qabul qilishda ishonch, o'zgarishlarga moslashuvchanlik va ijtimoiy hamkorlikni rivojlantiradi.
3. **Psixologik immunitetni rivojlantirish:** Ijtimoiy tarmoqlarda tarqalgan salbiy fikrlar va manipulyatsiyalarga qarshi kurashish uchun psixologik immunitetni rivojlantirish, ijtimoiy va shaxsiy hayotda mustahkamlikni ta'minlaydi.

Amaliy fikrlar va misollar:

1. "Fikrlar laboratoriyasi" da tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:

Amaliyotda talabalar o'rtasida kritikal fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun "Fikrlar laboratoriyasi" da treninglar va munozaralar tashkil etiladi. Masalan, talabalarga turli xil g'oyalar, masalalar yoki axborot beriladi, ular bu axborotni tanqidiy tarzda tahlil qilib, uni real hayotdagi muammolar bilan bog'lab o'rganishadi.

Misol: Ijtimoiy tarmoqdagi manipulyatsiya haqida fikrlar bildirish, unda qanday qilib haqiqiylikni aniqlash mumkinligini tahlil qilish. Bu amaliyot talabalar psixologiyasini mustahkamlashga yordam beradi va ijtimoiy tarmoqlarda salbiy ta'sirlarga qarshi turishga o'rgatadi.

2. Psixologik barqarorlikni rivojlantirish va stressni boshqarish:

"Fikrlar laboratoriyasi" modeli doirasida talabalar stressni boshqarish bo'yicha metodlarni o'rganadilar. Masalan, talabalarga stressni kamaytirish, emotsional barqarorlikni saqlash va ijtimoiy tarmoqlardagi salbiy axborotlarga nisbatan psixologik immunitetni rivojlantirishga qaratilgan texnikalar o'rgatiladi.

Misol: Talabalar stressni boshqarishning metodlarini o'rgatish, bu usullarni o'zlarining kundalik hayotiga joriy qilish orqali salbiy g'oyalarga qarshi kurashishda yordam beradi.

3. Psixologik immunitetni kuchaytirish:

"Fikrlar laboratoriyasi" modelining yana bir asosiy yo'nalishi, talabalarni ijtimoiy tarmoqlarda salbiy ta'sirlarga qarshi mustahkam psixologik immunitetga ega bo'lishga o'rgatishdir. Bu, o'z navbatida, talabalarga mustahkam psixologik va emotsional holatni saqlashda yordam beradi.

Misol: Talabalarga ijtimoiy tarmoqlarda mavjud bo'lgan turli salbiy axborotlarni tahlil qilish va ularga nisbatan qanday reaksiya berish kerakligi o'rgatiladi. Misol tariqasida, noto'g'ri yoki manipulyativ axborotlarga duch kelganlarida, talabalar qanday qilib salbiy ta'sirlarga nisbatan qat'iy turishni o'rganadilar.

4. Destruktiv g'oyalarga qarshi turish:

"Fikrlar laboratoriyasi"da talabalar destruktiv g'oyalarni aniqlash va ularga qarshi turish bo'yicha praktika o'tadilar. Bu amaliyotlarda talabalar real va virtual muhitdagi manipulyatsiyalarni aniqlash va ularning ta'siriga uchramaslik bo'yicha mashqlar bajaradilar.

Misol: Talabalar g'oyalar va qarorlar orasida tanlov qilishda, ularning mantiqiy asoslarini tekshirib ko'radilar. Destruktiv g'oyalarga qarshi turish uchun, har bir fikrni tahlil qilib, uning foydali yoki zararli ekanligini anglashadi.

XULOSA

"Fikrlar laboratoriyasi" modeli talabalarni destruktiv g'oyalarga qarshi turishga, o'z fikrlarini mustahkamlashga va psixologik barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Model amaliyotlar orqali talabalar ongini rivojlantiradi, ijtimoiy tarmoqlarda salbiy ta'sirlarga qarshi kurashish qobiliyatlarini oshiradi va psixologik immunitetni kuchaytiradi. Ushbu innovatsion psixologik model talabalarning ijtimoiy va shaxsiy hayotida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi.

"Fikrlar laboratoriyasi" modeli talabalarda destruktiv g'oyalarga qarshi turish va psixologik immunitetni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu innovatsion psixologik model talabalarning psixologik barqarorligini mustahkamlashga, ijtimoiy tarmoqlarda tarqalgan manipulyatsiyalar va salbiy axborotlarga qarshi turish qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi. Modelning amaliyotlari talabalar ongini rivojlantirish, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini mustahkamlash va stressni boshqarish metodlarini o'rganishga yo'naltirilgan. Talabalar, shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlardagi turli salbiy ta'sirlarga qarshi psixologik immunitetni shakllantiradilar.

Takliflar:

1. **Psixologik treninglarni kengaytirish:** "Fikrlar laboratoriyasi" modelini kengaytirib, talabalarga yanada ko'proq amaliy treninglar va vazifalar orqali ijtimoiy tarmoqlardagi manipulyatsiyalarga qarshi mustahkam immunitetni rivojlantirish imkoniyatlarini yaratish zarur.

2. **Onlayn va offlayn mashg'ulotlarni o'tkazish:** Modelni yanada samarali qilish uchun onlayn va offlayn mashg'ulotlarni integratsiyalash, talabalar uchun qo'shimcha resurslar yaratish va ularni onlayn tarzda o'rganish imkoniyatlarini taqdim etish tavsiya etiladi.
3. **Ijtimoiy tarmoqlardagi salbiy axborotlar bilan kurashish uchun yangi metodlar ishlab chiqish:** Ijtimoiy tarmoqlarda yotgan turli salbiy g'oyalar va manipulyatsiyalarni aniqlash va ularga qarshi kurashishda yangi, innovatsion psixologik metodlar ishlab chiqish, talabalarni yanada mustahkam qilish uchun foydalidir.
4. **O'qituvchilar va psixologlarning hamkorligini rivojlantirish:** Talabalar uchun psixologik ko'mak berish va ularni destruktiv g'oyalarga qarshi turishga o'rgatish bo'yicha o'qituvchilar va psixologlarning birgalikdagi ishini kuchaytirish zarur. Bu talabalarga yanada kengroq va har tomonlama yordam ko'rsatishga imkon beradi.
5. **Modelning universitetlar va maktablardagi amaliyotga joriy etilishi:** "Fikrlar laboratoriyasi" modelini oliy ta'lim muassasalarida, shu jumladan, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida amaliyotga joriy etish, ularni keng miqyosda qo'llash talabalar orasida salbiy axborotlarga qarshi mustahkam immunitetni shakllantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nazarov, S. (2020). *Psixologiya va pedagogikada innovatsion metodlar*. Toshkent: Iqtisod-Moliya nashriyoti.
2. Yusufbekov, B. (2019). *Psixologik immunitetni rivojlantirishning nazariy asoslari*. Samarqand: Samarqand Universiteti nashriyoti.
3. Jalilov, S. (2021). *Talabalarni psixologik himoya qilish: muammo va yechimlar*. Tashkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
4. G'aniyev, T. (2022). *Ijtimoiy tarmoqlar va ularning yoshlar psixologiyasiga ta'siri*. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
5. Saidov, A. (2018). *Destruktiv g'oyalar va ularga qarshi kurashish metodlari*. Toshkent: O'zbekiston psixologiya institutining nashriyoti.